Eduskunta
Talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne 30.5.2023

U 6/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan nettonollateknologiatuotteiden valmistusekosysteemiä vahvistavasta toimenpidekehyksestä

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Kilpailu- ja kuluttajavirastolta (KKV) kirjallista asiantuntijalausuntoa koskien valtioneuvoston kirjelmää eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan nettonollateknologiatuotteiden valmistusekosysteemiä vahvistavasta toimenpidekehyksestä. Eurooppa on nettonollaenergiateknologian nettotuoja ja ehdotuksen tavoitteena on rakentaa 40 prosentin tuotantokapasiteetti vuoteen 2030 mennessä strategisten nettonollateknologioiden vuosittaisesta tarpeesta. Strategisiksi nettonollatuotantoteknologioiksi on ehdotuksessa nimetty aurinkosähkö- ja aurinkolämpöteknologiat, maatuulivoima ja uusiutuvat offshore-teknologiat, akut/varastointiteknologiat, lämpöpumput ja geotermiset energiateknologiat, elektrolyysilaitteet ja polttokennot, kestävät biokaasu-/biometaanitekniikat, hiilidioksidin talteenotto- ja varastointiteknologiat (CCS) sekä sähköverkkoteknologiat. Ehdotuksessa esitetään useita keinoja, joilla tavoitteeseen pyritään pääsemään. Jäljempänä on käsitelty niitä, joihin KKV on kiinnittänyt erityistä huomiota.

Yhtenä esityksen keinoista strategisille teknologioille esitetään julkisissa hankinnoissa kestävyyden ja häiriönsietokyvyn lisäämistä parhaan tarjouksen valintakriteereihin. Julkisten hankintojen tavoitteena on mahdollistaa sellaisen tuotteen tai palvelun tarjoaminen, jota ei julkisen sektorin ole itse järkevää tuottaa. Toinen keskeinen tavoite on julkisten varojen mahdollisimman tehokas käyttö. Esitetyt uudet tavoitteet voivat olla ristiriidassa erityisesti näistä jälkimmäisen kanssa. KKV on jo aikaisemmin tuonut esiin, että tavoitteiden lisääminen julkisiin hankintoihin tulee lisäämään hallinnollisia kustannuksia, kun sekä hankintayksiköt että tuottajat joutuvat arvioimaan uusia kriteerejä.[1]

Esitys sisältää useita toimia, joilla pyritään nopeuttamaan ja sujuvoittamaan nettonollateknologioiden lupaprosesseja. Esitetyt toimet mahdollistaisivat sen, että hankkeet pystyttäisiin toteuttamaan nopeammalla aikataululla. Tätä tavoitetta voidaan pitää yleisesti kannatettavana. Alalle tulon esteiden purkaminen mahdollistaa tuotteiden ja palvelujen nopeamman pääsyn markkinoille ja tässä tapauksessa voi myös nopeuttaa vihreiden tuotantoteknologioiden markkinoille pääsyä ja siten nopeuttaa vihreää siirtymää.

[1] KKV (2022). Julkisten hankintojen tavoitteet ja riskit – hankintojen seurantaa tulisi kehittää. KKV Policy brief 1/2022.

ALLEKIRJOITETTU
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ

Ongelmallisena voidaan kuitenkin nähdä se, että nyt toimet on kohdistettu rajattuun joukkoon teknologioita. Pahimmillaan tämä voi johtaa kilpailun vääristymiseen eri teknologioiden välillä ja johtaa siihen, että hankkeita ei toteuteta tehokkaimmalla mahdollisella teknologialla vaan valintaa ohjaa erilainen sääntely-ympäristö.

Huomionarvoisesti esitys ei sisällä uusia vihreille teknologioille kohdistettuja rahallisia tukia. Kuten Valtioneuvoston kirjelmässä tuodaan esiin esityksellä, on kuitenkin yhteys Komission 9.3.2023 antamiin valtiontukipolitiikan tilapäisiin kriisi- ja siirtymäajan valtiontukipuitteisiin. Markkinoiden toimivuuden kannalta voidaan pitää ongelmallisena EU:n valtiontukien sääntelyn kehityssuuntaa, jossa markkinapuutteiden korjaamisen sijaan, yritystukien tavoitteeksi asetetaan strategisen tuotantokapasiteetin kasvattaminen ja muiden maiden tukikilpailuun vastaaminen.

Kokonaisuudessaan komission esitys sisältää useita hyödyllisiä tavoitteita ja toimenpiteitä kuten sääntelyn ja lupaprosessien nopeuttamisen ja sujuvoittamisen. Ongelmallisena voidaan kuitenkin nähdä se, että hyödylliset toimet on rajattu vain tiettyihin teknologioihin. KKV yhtyy Valtioneuvoston näkemykseen siitä, että ratkaisuja vihreään siirtymään tulisi hakea tavoilla, jotka uudistavat teollisuutta sekä vääristävät vähiten sisämarkkinoiden toimintaa ja kilpailua. Komission esitys sisältää myös kohtia, joita KKV pitää lähtökohtaisesti ongelmallisena. Tavoitteiden lisääminen julkisiin hankintoihin tulee kasvattamaan hankintayksiköiden ja yritysten hallinnollisia kustannuksia ja olisi syytä pohtia olisiko esityksessä asetettuun tavoitteeseen mahdollista päästä kustannustehokkaammilla toimilla. Myös tältä osin KKV yhtyy Valtioneuvoston varaukselliseen näkemyksen esityksen julkisia hankintoja koskeviin säännöksiin.

Riku Buri
tutkimusohjaaja